

Πόσο καλή είναι, τελικά, η αντιαυταρχική εκπαίδευση;

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΤΟ ΒΗΜΑ 21/05/2012, 16:39

<http://www.tovima.gr/opinions/useropinions/article/?aid=458751>, Costas Papachristou

Πεποίθησή μου –όπως και πολλών συναδέλφων εκπαιδευτικών- ήταν πάντα πως, πρωταρχικός στόχος της εκπαίδευσης δεν είναι η μετάδοση χρηστικής πληροφορίας ή η καλλιέργεια επιστημοσύνης, αλλά το χτίσιμο χαρακτήρων. Και για να χτίσεις κάτι καλό θα πρέπει τα υλικά να είναι άριστα, αφού ο μαθητής θα δομήσει σε μεγάλο βαθμό την προσωπικότητά του έχοντας ως λαμβάνουσα τον χαρακτήρα και την εν γένει συμπεριφορά του ίδιου του δασκάλου.

Ένα κρίσιμο ζητούμενο που διαμορφώνει την παιδαγωγική φιλοσοφία του εκπαιδευτικού είναι η εξισορρόπηση ανάμεσα στον δημοκρατικό φιλελευθερισμό (κανένας συσχετισμός με τον αντίστοιχο πολιτικό όρο!) και την πειθαρχία. Δηλαδή, σε τι ποσοστό η πολιτική του δασκάλου θα διαμορφώνεται ελαστικά, λαμβάνοντας υπόψη τις προτιμήσεις κι επιθυμίες των μαθητών του, και σε τι ποσοστό θα στοχεύει να διδάξει στον μαθητή την αρετή της προσαρμογής σε μη διαπραγματεύσιμες αρχές, ακόμα και σ' αυτές με τις οποίες ενδεχομένως θα διαφωνεί...

Αν και, ως εκπαιδευτικός, έτινα πάντα ετεροβαρώς προς την «φιλελεύθερη» πλευρά, αρχίζω πια να έχω δεύτερες σκέψεις. Η αφελώς εξιδανικευμένη εικόνα του «αγνού» μαθητή που, ως *tabula rasa*, αναμένει ν' απορροφήσει με ευγνωμοσύνη το καλό υλικό που θα του προσφέρει ο δάσκαλος, έχει αρχίσει να ξεθωριάζει και ν' αποδομείται στη συνειδήσή μου, δίνοντας τη θέση της σε μια πιο ρεαλιστική απεικόνιση του σύνθετου χαρακτήρα της νέας γενιάς.

Ρόλο σ' αυτό τον όψιμο αναθεωρητισμό της εκπαιδευτικής φιλοσοφίας μου έπαιξαν διάφορες λαμβάνουσες (άμεσες ή έμμεσες), καθώς και η παρακολούθηση δημόσιων τοποθετήσεων ανθρώπων που προσωπικά θεωρώ ιδιαίτερα φωτισμένους (αναφέρω επιλεκτικά τον Φιλόθεο Φάρο, τονίζοντας, προς αποφυγή παρεξηγήσεων, πως ελάχιστα με απασχολούν τα θρησκευτικά ζητήματα...).

Μεταφέρω, ενδεικτικά, στον αναγνώστη δύο πρόσφατες εμπειρίες. Η πρώτη προέρχεται από πολύ αξιόπιστη αυτόπτη μάρτυρα: Η σκηνή στο λεωφορείο, όπου μια παρέα τελειόφοιτων του Λυκείου σχολιάζουν χλευαστικά και μεγαλόφωνα μια καθηγήτρια του σχολείου τους. Οι χαρακτηρισμοί λίγο-πολύ τυποποιημένοι: «ηλίθια», «φυτό», «ανέραστη» (για να το πω κομψά)... Ο λόγος: η υπέρμετρη ευγένεια και δημοκρατικότητά της απέναντι στους μαθητές! Αφορμή της «καζούρας» ήταν το γεγονός ότι η καθηγήτρια ευχαρίστησε ευγενικά έναν μαθητή που επέστρεψε στο μάθημα χωρίς να καταχραστεί την άδεια που του είχε δώσει ν' απουσιάσει για λίγο από την τάξη!

Διηγήθηκα το περιστατικό στους φοιτητές μου, περιμένοντας αφελώς να μοιραστούν το αίσθημα αποτροπιασμού μου και να καταδικάσουν το συμβάν. Τα αμήχανα βλέμματα και τα πονηρά γέλια τους, όμως, με προσγείωσαν απότομα σε μια πραγματικότητα που δεν μπορούσα –ή δεν ήθελα- να δω... Συνεχίζω με μια καθαρά προσωπική εμπειρία.

Στο πλαίσιο των συνήθων διαδικασιών αξιολόγησης των σχολών της Τριτοβάθμιας, οι σπουδαστές μας κλήθηκαν πρόσφατα να καταθέσουν (ανώνυμα) τις απόψεις τους για την ποιότητα του προσφερόμενου διδακτικού έργου. Ένα από τα αρνητικά σχόλια με αφορούσε προσωπικά, και αναφερόταν στην χρονολογούμενη πρακτική μου να ρωτώ τους μαθητές μου αν προτιμούν να βαθμολογηθούν με βάση ένα γραπτό διαγώνισμα, ή με την εκπόνηση κάποιας εργασίας πάνω στο αντικείμενο του μαθήματος.

Παραθέτω αυτούσιο το σχόλιο: «ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙ ΑΛΛΑ ΜΕΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (Π.Χ. ΕΡΓΑΣΙΑ ΑΝΤΙ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ) ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗΝ ΣΥΜΠΑΘΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ» (!)

Οι μαθητές αυτοί είχαν την ευθύτητα να εκφράσουν ανοιχτά την αμφισβήτησή τους για μια αμφιλεγόμενη –και ενδεχομένως αδόκιμη- «δημοκρατική» προσέγγιση στην εκπαίδευση. Το σχόλιο αποτελεί γενναία έκφραση παιδαγωγικού πραγματισμού, και έχει την ακόλουθη προφανή ερμηνεία: Είναι «λάθος» ο δάσκαλος να επιδιώκει την συμπάθεια των μαθητών του μέσω φιλελεύθερων συμπεριφορών, γιατί είναι πολύ πιθανό να το θεωρήσουν αυτό ως ένδειξη αδυναμίας, ίσως μάλιστα και ως έμμεση αποδοχή ανεπάρκειας εκ μέρους του! Θα εκλάβουν, ενδεχομένως, ακόμα και την προσπάθεια να κάνει το μάθημά του πιο προσιτό κι ενδιαφέρον, με χρήση «άλλων μέσων διδασκαλίας», όχι σαν μια ειλικρινών προθέσεων παιδαγωγική μέθοδο προς όφελος των μαθητών του, αλλά σαν ευτελή πράξη «εξαγοράς» της ανοχής τους απέναντι στις (υποτιθέμενες) δικές του «μειονεξίες»!

Αναρωτιέμαι, λοιπόν, αν έχει τελικά παιδαγωγική σκοπιμότητα η επίδειξη υπέρμετρης δημοκρατικότητας εκ μέρους του δασκάλου, και η επιδίωξη της ανάπτυξης θετικών συναισθημάτων του μαθητή προς το πρόσωπό του (το αντίστροφο, φυσικά, θα πρέπει να ισχύει πάντα και χωρίς προϋποθέσεις!). Ίσως αποτελεσματικός –και εν τέλει εκτιμώμενος κι από τον ίδιο το μαθητή- είναι εκείνος ο παιδαγωγός που εφαρμόζει πιστά τη χρυσή ρήση της μάθησης: «ο προσθεΐς γνώσιν προστίθησι άλγημα»! Άσχετα βέβαια αν, στην πράξη, το «άλγημα» δεν υπακούει πάντα στις ορθολογικές οριοθετήσεις της παιδαγωγικής αναγκαιότητας (αυτό όμως είναι μια άλλη ιστορία...).